

נורה הדיבר

לע"נ הטהורה של מורנו ורבינו עטר הגה"צ מרן רבי משה יעקב ווייס בן הגה"ק רבי אברהם צבי זצ"ל גלב"ע ה"י בטבת תשע"ב

זמני כניסת ויציאת השבת

הדה"נ מוצ"ש ר"ת	ב"ב	ירושלים
6:51	6:16	5:16
6:53	6:14	5:01

יו"ל ע"י בית המדרש הגדול "היכל אברהם צבי" נזה אחיעזר

בנשיאות מורנו הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א גאב"ד נזה אחיעזר

רח"נ נחשוני 3 (מאחורי ביתנו 7-9), נזה אחיעזר בני ברק

עש"ק פרשת ויקהל - שקלים כ"ד באדר א' תשע"ט, גליון מס' 470

חידה לפרשת השבוע

היכן נמצא בתוך הקרשים שבמשכן מעט מטענותיו של לבן ליעקב?

נושא הלכתי לפרשת השבוע

משיעוריו של הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א

גאב"ד נזה אחיעזר - בני ברק

הדברים נכתבו להגדיל תורה ולהאדירה, ולא להלכה למעשה

קיבל שבת מבעוד יום האם יכול לחזור בו

[שמות לה, ב] **שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּ�בִיעִי יִהְיֶה לָּכֶם קֹדֶשׁ שַׁבָּת שַׁבְּתוֹן לַה' וגו'.** בילקוט שמעוני בשם מכילתא: שבת שבתון, בכל מקום שבו שבות, מוסיפין מחול על הקודש. ופירש המגן אברהם בזית רענן: נראה לי דילפינ מיום הכיפורים, שנאמר בו (ויקרא טז, לא) שבת שבת שבתון, וילפינ דמוסיפין מועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש (ויקרא ט, ח), אף כל מקום שנאמר בו שבות מוסיפין. ועיין פרק קמא דראש השנה [ט, א].

1. בדפ"ר בשיבוש: **וכל מקום שמר**. ובמהדורת ברית אברהם ובדפ"ו, ח, תוקן כלפינו, כנראה ע"פ לשון הגמרא ראש השנה (ט, א) **כל מקום שיש בו שבות**. אבל נד"ל: **וכל מקום ש[נא]מר שבות**. וכן גירסת התוספות שם.

שאלה: קיבל שבת מבעוד יום האם יכול לחזור בו ולעשות מלאכות האסורות בשבת?

קיבל תוספת מותר לומר לאחר לעשות לו

בגליוני הש"ס (להגר"י ענגיל, בבא בתרא קכ, ב) מסתפק לעניין תוספת שבת וי"ט, מי שקיבל עליו קדושת שבת כו' בעוד היום גדול, שאין עוד זמן תוספת המוכרח, אי לא תועיל שאלה על קבלתו. תוספת היא דבר הקדוש ע"י פיו, שהזמן מתקדש בקדושת שבת ע"י שקיבלו עליו לתוספת שבת. וא"כ ראוי לכאורה שתועיל שאלה. ודנו בזה הרבה אחרונים, בשו"ת שואל ומשיב (תניינא, ב, כג) נשאל באשה שקבלה שבת בהדלקת נרות, ושכחה ליטול חלה, אם יכולה לשאול על קבלת השבת כדי שתוכל להפריש חלה. ובשו"ת בצל החכמה (ד, צו), דן בזה לעניין מי שקיבל עליו תוספת שבת זמן מה לפני זמן קבלת שבת הנקבע בעיר, שוב נזדמן שהוצרך לחתום על איזה מסמך וע"כ יכול להרויח סכום רב, ועדיין לא הגיע זמן קבלת שבת לציבור, אם מותר לו לשאול על קבלתו ולחתום על אותו מסמך.

קיבל תוספת מותר לומר לאחר לעשות לו

בגמרא (שבת קנא, א) אמר רב יהודה אמר שמואל מותר אדם לומר לחבירו שמור לי פירות שבתחומך, ואני פירות שבתחומי. וביאר הרשב"א: כלומר אף על פי שאינו יכול לילך שם, דכיון שמותר לישראל חבירו לשמור אין באמירתו כלום. וכתבו בתוספות [לא הגיע לידנו] דמהא שמעינן דישאל שקיבל עליו שבת קודם שחשיכה, מותר לומר לישראל חבירו לעשות לו מלאכה פלונית, הואיל והיא נעשית בהיתר לעושה אותה. והביאו הר"ן שם, והעיר: ולי אין הנדון דומה לראיה, דשאני הכא דאם יש שם בורגנין הוא עצמו שומר. והובא בבית יוסף (או"ח רסג, יז) והעיר: ואיני מבין דבריו, דהכא נמי איכא למימר אם לא היה מקבל שבת הוא עצמו היה מותר לעשות לו מלאכה. וכתב הדרכי

משה (שם, ח): ונראה לומר דאף לדברי הר"ן דאוסר, היינו דוקא בתוספת של הכנסת שבת, דאי אפשר לו לעשות בעצמו, אבל בתוספת של מוצאי שבת, דאפשר לו לעשות בעצמו שיתפלל ויבדיל, שרי [לומר לחבירו ישראל שכבר התפלל והבדיל, שיעשה לו מלאכתו], ועיי"ש בהר"ן דכן נראה מדבריו. - וכן נפסק בשו"ע (או"ח רסג, יז): יש אומרים שמי שקבל עליו שבת קודם שחשיכה, מותר לומר לישראל חבירו לעשות לו מלאכה. הגה, ומותר ליהנות מאותה המלאכה בשבת. וכל שכן במוצאי שבת, מי שמאחר להתפלל במוצאי שבת או שממשיך סעודתו בלילה, מותר לומר לחבירו ישראל שכבר התפלל והבדיל, לעשות לו מלאכתו להדליק לו נרות ולבשל לו. ומותר ליהנות ולאכול ממלאכתו, כן נ"ל.

בערב שבת התוספת היא נדר ובמוצ"ש היא המשכיות

אבל הלבוש (שם) כתב: אבל לי נראה שאין הנדון דומה לראיה, ולא דמי עיולי שבתא לאפוקי שבתא, דבעיולי שבתא הדבר תלוי בנדרו וקיבולו עליו קדושת שבת. ונוכל לומר שזה קבל עליו וזה לא קיבל עליו. אבל באפוקי שבתא שכבר נאסר עליו הכל ביום השבת והוא ממשיך בקדושתו בלילה, כל

בית המדרש הגדול "היכל אברהם צבי" - נזה אחיעזר
ע"ש סדר הנתיקין רבי אברהם צבי ווייס זצ"ל נאב"ד נזה אחיעזר
בנשיאות מורנו גאב"ד נזה אחיעזר שליט"א
רח"נ נחשוני 3 (מאחורי ביתנו 7-9) נזה אחיעזר, בני ברק

זמני תפילת שחרית בימי החול

מנין א':	5:15	מנין ג':	7:00
מנין ב':	6:00	מנין ד':	7:20
מנין ה':	8:45		

בשבת קודש

מנין א':	ותיקין (40 דק' לפני הנץ)
מנין ב' - מרכזי:	8:30
מנין ג':	10:30

האיסורים נמשכים עמו, דלא שייך לומר הותרו מקצתן ומקצתן לא הותרו, שאם מקצתן הותרו כולם הותרו כמו גבי נדר, וכיון שכולם לא הותרו שהרי הוא אסור בעשיית מלאכה, גם מקצתן לא הותרו. וכיון שבשבת אסור מה שאחרים מבשלים בין גוים בין יהודים, גם במוצאי שבת נשאר באיסורם עד שיברך ברכת המזון ויסיח דעתו גם הוא מן השבת. וכל זמן שלא בירך ברכת המזון הרי קדושת שבת עודנו עליו ודעתו לברך עוד רצה. ואם כן עדיין לא הסיח דעתו מן השבת, ואיך נתיר לו לאכול דברים שנתבשלו בשבת שלו, אף על פי שנתבשלו בהיתר. וראיה ברורה וגדולה נראה לי ממה שכתב רבינו בעל הטור לקמן בהלכות יום הכיפורים (תרכד), גבי חסידים שבאשכנז שנוהגין לעשות שני ימים יום הכיפורים, אם היו מהם עשרה היו מתפללים בו ככל סדר יום הכיפורים, שכתב וזה לשונו, ואדוני אבי הרא"ש ז"ל היה מוחה בידם, ר"ל התפלה, אבל שאר כל דבר ואיסור מלאכה נוהגין כמו בראשון, הלכך אפילו אחרים לא יבשלו לו עכ"ל, ...מיהו אם כבר בירך ברכת המזון אלא שעדיין לא הבדיל ואפילו לא התפלל, מותר לו לומר לאחרים שיעשו לו מלאכה, כיון שגם הוא הסיח דעתו מן השבת אף על פי שלא הבדיל. - והוסיף הלבוש במהדורה השנייה הגהה ארוכה לבסס דבריו, ואכמ"ל.

ההיתר אינו על מה שהיה מותר אם לא היה מקבל שבת

והב"ח (או"ח, רסג) תירץ קושיית הבית יוסף על הר"ן: ודבריו תמוהין דאע"ג דאם לא היה מקבל שבת היה מותר, מכל מקום עכשיו שקיבל עליו שבת, אין לו היתר בעולם לעשות מלאכה בעצמו. אבל בשמירת פירות שחוץ לתחומו, אף עכשיו יש לו היתר בשבת זו לשמור פירותיו שחוץ לתחומו, אם היו גוים מתקנין בורגנין. - וכן יישב הט"ז (רסג, ג) קושיה זו, עי"ש.

תקיעת שופר לאחר קבלת שבת

ובט"ז (או"ח, תר, ב) נשאל בעניין קהל שנגזל מהם השופר, וביום ב' דראש השנה שחל בערב שבת לאחר שהתפללו ערבית של שבת בעוד היום גדול הביא להם שליח ששלחו את השופר. אם יתקעו ולא יחושו לשבות דאין תוקעין בשבת. והאריך, ובתוך דבריו כתב: ודאי יש סברא לומר דאדעתא דהכי לא קיבל עליו, דזה ודאי שכל אדם ניחא לקיים מצות הקדוש ברוך הוא, ואילו היה יודע שיכול אח"כ לקיים מצוה של חובת היום, לא היה מקבל עליו קדושת שבת. וזה הוה כמו קבלה בטעות לענין יום המעונן, דלא הוה קבלה (או"ח, רסג, יד). דמה לי טעות דמעונן או טעות דקיום המצוה, בשניהם אלו ידע האמת לא היה מקבל עליו. והשואל ומשיב הנ"ל כתב לעניין נידון, דלכאורה אין האשה צריכה לשאול על קבלתה כדי שתוכל להפריש חלה, לפי מה שכתב הט"ז, דקבלת שבת לא מהני למנוע שום מצוה, וכל השבותין בטלין לגבי מצוה. והוה כמו קבלה בטעות. ולכן גם לעניין חלה הוי כמו קבלה בטעות, דאם היתה זוכרת שלא לקחה חלה, בודאי לא קיבלה שבת עד שתפריש חלה, דהן משלשה מצות שלה, והנשים זהירות בה, ובפרט בערב שבת.

הדליק נר שבת תחילה אינו יכול להדליק נר חנוכה

והביא השואל ומשיב דלכאורה יש סתירה לדברי הט"ז, דלא מועילה קבלת שבת לענין דבר מצוה, דהוי כמו קבלה בטעות, דאדעתא שיבטל המצוה לא קיבל. ממה דקיימא לן (או"ח, תרעט) דמדליק תחלה נר חנוכה ואח"כ נר שבת, דאם ידליק תחלה נר של שבת, הרי קיבל שבת ושוב אסור להדליק. והוא מדברי הבעל הלכות גדולות (שבת, ט, חנוכה) והועתק בר"ף ור"ן (שבת ט, ב). ואין אומרים דזו הוא קבלה בטעות, שהרי צריך לקיים מצות הדלקה של חנוכה. ודחה, דשם כתבו שידליק של חנוכה תחלה, דאם ידליק של שבת בראשונה, והיינו דירצה לקבל שבת בראשונה, שוב לא יהיה רשאי להדליק. ואף דכתב הט"ז הנ"ל דאף

קבלה בפירוש לא מהני, דהוי ליה כנשבע לבטל דבר מצוה דלא מהני, באמת הרי קיימא לן (י"ד, רלט) דהנשבע שלא להדליק נר חנוכה מועיל שבועתו, ע"ש. ואף דבאמת צ"ע לפמ"ש הלבוש הובא בש"ך ביו"ד סי' רט"ו, דדבר שיש לו עיקר בתורה לא חל השבועה. וכבר נודע מ"ש הרמב"ן בפ' בהעלתך בשם המדרש דהקב"ה רמז לנר חנוכה בתורה. צריך לומר דמכל מקום לא מקרי בשביל זה עיקרו מן התורה.

צריך שיוכר שהנר הודלק לשבת

והביא השואל ומשיב, דהרמב"ן תמה על בעל הלכות גדולות, דמה קבלת שבת שייך בהדלקת הנרות. והר"ן שם קיים דברי בעל הלכות גדולות עי"ש. והשואל ומשיב דעתו דבאמת לא קבל שבת ע"י הנרות, רק דכיון דהדלקת נר בשבת חובה, וצריך שיהא ניכר שלשם מצות שבת הודלקה. ובוזה פירש מה שאמרו (שבת כג, ב), דביתו דרב יוסף הות מאחרא ומדלקת לה, אמר לה רב יוסף, תניא לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה (שמות יג, כב), מלמד שעמוד ענן משלים לעמוד האש, ועמוד האש משלים לעמוד הענן. סברה לאקדומה, אמר לה ההוא סבא, תנינא, ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר. והקשה הר"ן שם, דודאי היתה מוסיפה דביתהו דרב יוסף מחול אל השבת, דהא מחוייב להוסיף מחול על הקודש. ואם כן מאי תני לה לא ימוש, ובמה נחלקו. ופירש השואל ומשיב דנחלקו בזה, דדביתהו סברה דאין מצוה להוסיף כל כך מבעוד יום, כדי שיהיה ניכר שבשביל שבת היא מדלקת, דהדלקה עושה מצוה. ולכן אמר לה רב יוסף, דכתיב לא ימיש, אם כן חזינן דאף דהיה עוד יום, מכל מקום לא ימיש עמוד האש ועמוד הענן, אף דשרגא בטיהרא מה אהני, אפילו הכי כל שמדליק סמוך לערב ניכר שבשביל ערב היא. והוא הדין לענין שבת, ניכר שהוא משום שבת. ולכך רצתה להקדים טובא. ואמר לה, ובלבד שלא יקדים, דאז לא ניכר שבשביל שבת היא, דשרגא בטיהרא מאי אהני. והרי הדלקה עושה מצוה, והוה כמו הדליק חרש שוטה וקטן בנר חנוכה, דלא מהני. והוא הדין בזה. ולפי זה שפיר כתב בעל הלכות גדולות דכיון דקבלה שבת, מהראוי שלא תעשה מלאכה, כדי שיהי' ניכר שההדלקה היא בשביל שבת. והיאך תדליק אח"כ נר חנוכה, דאם כן לא מנכר הדלקת שבת. דבשלמא הדלקת נר חנוכה, אף שמקדים, כתב תרומת הדשן דמכל מקום כל שדולק בלילה הרי מקיים מצותו, ואי אפשר בענין אחר, דבשבת אי אפשר להדליק. אבל הדלקת שבת, במה יודע איפוא הדלקת הנר, דהרי מדלקת אחר כך של חנוכה. שוב מצא השו"מ בחידושי רשב"א בשבת שם, גבי מצותה משתשקע החמה בהדלקת נר חנוכה, כתב בהא דאמר לא ימיש, היא כדי שתהיה היכר שבשביל מצות שבת היא, והוא כמו שכתבתי.

תשלום שכר שכיר ביום לאחר קבלת שבת

ובשו"ת תורה לשמה (להגרי"ח בעל בן איש חי, קיז), דן באחד שעליו לשלם שכר שכיר בערב שבת, כדי שלא יעבור על ביומו תתן שכרו, וקיבל עליו שבת והתפלל ערבית של שבת, ונמצא חוץ לתחום ממקום השכיר. וכתב על פי דברי הט"ז הנ"ל, שדימה מניעת תקיעת שופר לקבלה בטעות לענין יום המעונן, דלא הוי קבלה וכו'. שבמקום שיש חיוב מצוה בהיא שעתא, אין קבלת שבת של זה מועיל לבטול חובת המצוה ההיא, כיון שא"א בענין אחר לקיים המצוה כדינא. אם כן גם לענין מצות ביומו תתן שכרו, הוי קבלה בטעות, ושרי ליה לעבור על איסור תחומין ולרכב על הבהמה, כדי לקיים המצוה, אם אי אפשר לקיימה באופן אחר. ושוב ראיתי בתשובת הרא"ש ז"ל [בשמים ראש, קנח], הנמצאת אצלנו בכת"י¹, שאסף רבי יצחק (מווילנא) [די מוילנא], שנשאל בעיר קטנה שקבלו עליהם בחרם שישתיירו בכל יום בשוב שלהם עשרה להתפלל, והנותרים ילכו, ויטילו גורל. ואירע שאחד נולד לו בן ושכח ביום הז' ללידתו שמחר נפל עליו הגורל, והוא צריך ללכת למקום אחר להביא מוהל, ומוכרח שיתבטל שחרית במניין. אם מותר לדחות

1. כיון שהספר שכיודע זויף על שם הרא"ש, נדפס לראשונה בשנת תקנ"ג, והגרי"ח זצ"ל שייחס את ספרו 'תורה לשמה', שכאלו כתבו רבי 'יחזקאל כחלי' בשנת תמ"ב, נאלץ להודיע שתשובות אלו היו בנמצא בידי ה'מחבר' בכתב יד, כדי להסביר כיצד מביאו 'מחברו' הנ"ל. וכך עשה כשהעתיק משאר ספרים המאחרים משנה זו, כגון ט"ז ומגן אברהם.

החרם בשביל מצות עשה. והשיב, דראוי להורות לו שיפר חלקו, ואפילו שלא מדעת כולם. דמצי אמר אדעתא דהכי לא שעבדנא נפשאי להשהות מצות מילה ע"ש. וזה סיוע למה שכתבתי. - אולם המעיין בבשמים ראש שם יראה שלא הסכים עם השואל, וכתב שאין נוח לו שיעבור על החרם כדי לקיים מילה בשמיני, ורק להתיר החרם עבור זה התיר, משום דאדעתא דהכי לא שעבדנא נפשאי. הרי שדן את החרם כהתחייבות לשעבד עצמו לקיום המניין. וכשמונע ממנו קיום מצות מילה לא שיעבד עצמו, ולכן סבר ה'שואל' שאין צריך אפילו להפר, וה'משיב' התיר רק ע"י הפרת חלקו בחרם. ואין ללמוד מזה לביטול מצות שבייתה שקיבל עליו בנדר.

הסוברים שאין מועיל התר לקבלת שבת

עוד כתב הט"ז, דאפילו אם היה יודע שיביא שופר אח"כ, ובכל זאת קיבל עליו שבת, לא מהני לאפקועי החוב של שופר, דקבלה שלו אינה עדיפה משבועה, וקיימא לן אין שבועה חלה לעבור על המצוה. והחוות דעת בספרו מקור חיים, בהגהותיו לט"ז (הנ"ל), האריך לתמוה על הט"ז, ותמה גם על שמדמה קבלת שבת לשבועה, דלא דמי, תדע דהא לא מועיל התיר לזה, אלמא דמי לשאר קבלות, ע"ש. והעיר עליו באמרי בינה (לר"מ איערבאך, שבת, י) דמה דפשיטא ליה שאין הקבלה דומה לשבועה, מבואר בלבוש (הנ"ל) להיפך. ובגליוני הש"ס (הנ"ל בפתח דברנו) העיר: לא ידעתי זה הפשיטות דלא מועיל התיר לזה, עד שמביא ממנו ראייה ואומר תדע כו'. ואולם נראה דכיון דתוספת עניינו שהוא מוסיפו על השבת, והשבת העיקרייה הרי ליתא בשאלה לכן גם התוספת ליתיה בשאלה, והרי זה כעניין נזירות שמשון דלא מהני שאלה, הואיל ומקבל נזירות כשמשון, ושמשון לא ה' יכול לשאול, דהיתה נזירות מצווה מן השי"ת. וכך כאן כיון שמוסיפו על השבת, והרי זה שמקבל שיהי' קדוש כקדושת השבת, והשבת גופה ליתיה בשאלה, דהוא מצווה מן השי"ת, לכן גם התוספת לא מהני בה שאלה, כך נראה.

תוספת שבת כתרומה ומועיל בה התרה שאלה

ובאמרי בינה (הנ"ל) העיר, שגם מדברי רבינו יונה (ברכות פ"ד, יח, ב"ד רב) בשם רבי יעקב מאורלייני"ש נראה שהקבלה היא מכח נדר, שכתב שאע"פ שתוספת שבת די בכל שהוא, אפ"ה אם הוא מוסיף הרבה יותר בכלל תוספת הוי, וחייב עליו. אף על פי שאפשר לומר שאינו אלא מדרבנן, אפילו הכי אסור לעשות בו שום דבר, כמו תוספת כל שהוא. וכיוצא בזה אמרו לענין תרומה (ע"ז עג, ב) שאע"פ שחיטה אחת פוטרת כל הכרי, אפ"ה אם תרם הרבה הכל דיינינן ליה תרומה (תרומות ד, ה). - ואם כן כמו בתרומה מהני התרה ושאלה כמו כן תוספת שבת.

הקושי בדמיון של תרומה לתוספת שבת

אך בשואל ומשיב (הנ"ל) נתקשה בדברי הר"י מאורלייניש, דמה שהביא ראייה מחטה אחת שפוטרת כל הכרי, ואפילו הכי כל מה שתורם הוא תרומה. לכאורה יש לחלק, דשאני התם דעל כל חטה וחטה יש ספק שמא זו היא תרומה דאורייתא. וגם אטו יש קצבה שלא יוכל ליתן יותר, התורה רק אמרה שיכול לפטור בחטה אחת, אבל כל שתרים יותר קדושת תרומה עליו, והי' מינייהו מפקת. מה שאין כן שבת, דהתורה אמרה תוספת כל שהוא מן החול על הקודש, או מדרבנן אמרו תוספת כל שהוא. אם כן כל מה שהיא סמוך יותר ליום חול, הוא חול ממש. ומה בכך שהוא הוסיף וקבל על עצמו. אטו יוכל לעשות יום חול לשבת. ואדרבא צריך שיהי' מינכר יותר קדושת שבת. ובהגהת הר"י שם מסופק אם רבינו יונה קאי אף קודם פלג המנחה, ובזה פשיטא שאין מקום לומר שמקרי שבת, שהרי מכל מקום עדיין יום ערב שבת הוא, וצ"ע.

בנדרי הקדש וה"ה בתוספת שבת מתירין רק על ידי פתח

אולם העיר האמרי בינה דכיון דנדר הקדש הוא, וכמו תרומה אין מתירין לו רק בפתח ולא בחרטה, כמו כל נדרי הקדש, וכמ"ש הרמב"ם (נדרים יג, כה) דנדרי הקדש אין נשאלין אלא מדוחק דמצוה לקיימן, שנאמר (תהלים קטז, יד) נדרי לה' אשלם. וכ"כ הטור הלכות צדקה (י"ד רנח) דנדר

צדקה יש לו שאלה ע"י פתח ולא ע"י חרטה. וא"כ תוספת שבת נמי דכוותא, אם ישאל ע"י חרטה יפסיד זמן מקדושת שבת, אין מתירין ע"י חרטה רק ע"י פתח. והלבוש כתב דבריו על מי שקבל עליו שבת קודם שחשכה דמותר לומר לישראל חבירו לעשות לו מלאכה, וכתב הבית יוסף הטעם שאילו רצה לא היה מקבל שבת. והקשו הא כיון שכבר קבל אין לו התיר, ועל זה כתב דהוי יש לו היתר לעשות בעצמו, להתיר קבלתו. ולמה שכתבנו אין בידו שיבא לידי היתר, כיון דבחרטה לא מהני התרה, ושיהיה לו פתח אין בידו. - כוונתו, לפי שאין פותחים אלא בדבר ההווה ורגיל המצוי הרבה, ולא פותחים בדבר שאינו מצוי, שנולד ונתחדש לאחר שנדר. לפי שעל ידי פתח נעקר הנדר מעיקרו, ופתח כזה אינו עוקרו, שאף אם היה מעלה אותו על לבו לא היה נמנע בשבילו מלידור, כיון שאינו מצוי (ש"ע י"ד רחב, ב). ואם כן בנידונים שלנו, לעניין הבאת השופר, כיון ששלחו להביא שופר, לכאורה הוי מצוי שיגיע השופר, שפיר יכולים להתיר לו, וכן בנידון השואל ומשיב, כיון שכבר העיסה קיימת לפני קבלתה שבת, ההפרשה נחשבת לכאורה כמצויה. אבל בנידון הבצל החכמה, לכאורה אין מצוי כל כך שיוצרך לחתום ויפסיד אם לא יחתום מיד. וכן בנידון התורה לשמה, אין מצוי שישכח ולא ישלם ביומו, שיוצרך להתיר קבלתו. ולכאורה גם שיוצרך לעשות מלאכה אחר שכבר סיים הכנותיו וקיבל שבת הוא דבר שאינו שכיח.

הפוסקים שאין מועילה שאלה לקבלת תוספת שבת

ובשו"ת בצל החכמה (הנ"ל) כתב דמדברי הר"ן הב"י הדרכי משה הב"ח והט"ז שהבאנו, נלמד דלא מהני שאלה לקבלת תוספת שבת. דאם לא כן הרי גם בזה גם אחר שכבר קיבל עליו תוספת שבת יש היתר שיעשה מלאכה בעצמו. דכיון שחבירו שרוצה לומר לו לעשות מלאכה עבורו עדיין לא קיבל עליו שבת, א"כ על כרחך עדיין לא קיבלו הציבור שבת, שאם קיבלו הרי גם חבירו אסור בעשית מלאכה אף שהוא לא קיבל עליו שבת עדיין, כמבואר (רסג, יב-יג) שהמיעוט נמשכים על כרחן אחר רוב הקהל. וכיון שכן גם לו יש היתר אחר שקיבל עליו תוספת שבת, על ידי שישאל על קבלתו. אלא ודאי דלא מהני שאלה לקבלת תוספת שבת. וכן יוצא כמעט מפורש מדברי המגן אברהם (שם, לא) שכתב, דהא בערב שבת כבר קיבל שבת 'ואי אפשר לחזור' וכו', עכ"ל. ואם מהני שאלה, אם כן אפשר ואפשר לחזור ע"י שאלה. אלא ודאי דלא מהני שאלה לקבלת תוספת שבת. והביא שבערוך השלחן (או"ח רסג, כח) כתב ג"כ בפשיטות שאינו יכול להתירו, דכיון דקיי"ל דלרוב הפוסקים תוספת שבת דאורייתא ואין שיעור לתוספת, א"כ זה שעשה תוספת מרובה דין תורה הוא.

הפוסקים שמועילה שאלה לקבלת תוספת שבת

והביא הבצל החכמה שבאליה רבה (שם, לח) כתב שהבית יוסף סובר כלבוש, שיכול להתיר קבלתו כמו נדר. ולכן יש לו היתר לעשות בעצמו, ומותר לומר לאחר לעשות. אך סיים, עיקר דין זה דמהני התרה צ"ע לי לדינא. גם הפרמ"ג (שם, מש"ז, ג) הביא את הלבוש, דתוספת שבת משום נדר אסורה, ואי בעי מתשיל על נדרו ודמי לבורגנין. גם בשו"ת זרע אברהם (יצחקי, או"ח ט, ד"ה והנה) יישב שיטת הרשב"א והב"י מקושיית הב"ח, דקבלת השבת עליו בתוספת מרובה אינה אסורה אלא מדין נדר, ובודאי שאם ירצה להתחרט לאיזו סיבה וירצה להתיר את נדרו, ודאי שיכול להתירו כדין כל נדרים בעלמא ע"ש. הרי דעתם דמהני התרה לקבלת תוס' שבת. וכן בשו"ת יד יצחק (גליק, א, רמו בסופו) כתב שאפשר לבטל איסור שע"י קבלת שבת ע"י שאלה לחכם. ושם (רמו) חזק דבריו, דפשיטא דקבלה אינו חמור מעיקר נדר גמור, ומועיל לה התרה. אלא שיש אופנים דלא מהני התרה, כגון קיבלו על עצמו מחמת סייג וגדר ופרישות. ותלוי במחלוקת הפוסקים הובאו בפרי חדש (או"ח תצו). ולדעת הרא"ש גם בזה מהני התרה. אבל במקבל על עצמו לאסור את המותר, כגון קבלת שבת מבעוד יום, וכיוצא בזה, ודאי דמהני התרה. **קיבל שבת ע"י הדלקת הנר לא יכול לשאול על קבלתו** עוד הביא בבצל החכמה, שהמהר"ש קלוגר דן בזה בספר החיים (תר),

ובתחילה האריך ליתן טעם למה לא מהני שאלה לקבלת תוספת שבת. ולבסוף מסיק, דדוקא אחר שכבר הדליק נר שבת, דהוי מעשה מצוה. ואף אם ישאל על קבלתו, לא תתבטל מצות הדלקת נר שבת, שהרי צריך להדליקו קודם השבת. שוב הוי מעשה גמור לכל מילי, ולא מהני שאלה אף על הקבלה, דלא אתא דיבור ומבטל מעשה. אבל לא הדליק עדיין נר שבת, שפיר מהני שאלה על קבלתו. ואפילו הדליק כבר נר שבת, דוקא מדרבנן לא מהני שאלה. אבל מן התורה, כיון דאין מצוה מן התורה להדליק נר שבת, אם כן אין הדלקת הנר נחשבת מעשה, ושפיר תועיל שאלה לקבלה, דאתא דיבור ומבטל דיבור.

מפירין נדר אף למי שכבר קיבל שבת

ובשו"ת שואל ומשיב (הנ"ל) רצה השואל לומר שכיון דהאשה קיבלה שבת, שוב אינה יכולה לשאול, דאין מפירין נדרים בשבת אלא לצורך שבת, והפרשת חלה בחוץ לארץ אינה צורך שבת כל כך, כי חלת חוץ לארץ אוכל ומפריש. ודחה השואל ומשיב, דמה שאין נשאלין אלא לצורך שבת הוא מטעם דנראה כמו דין. אם כן אין איסור על השואל, אלא רק על החכם שמתיר, דהוי כמו דין. ואם כן כל שהחכם לא קבל

שבת, מה לנו בכך שהאשה כבר קבלה שבת, מכל מקום הוא לא קיבל שבת. ואין לומר היאך מותרת להשאל, כיון דלדידה הוה שבת. דזה אינו דהרי מבואר (ססג, יד) דמי שקבל שבת קודם שחשיכה, מותר לומר לישראל חבירו לעשות לו מלאכה. ואף להחולקין היינו דוקא במלאכה גמורה. אבל כאן דאינו רק שבות פשיטא דמותרת להשאל על נדרה, והחכם יוכל להתיר, דהוא לא קיבל שבת. ולא גרע מנר יארציט שהתיר המהרש"ל לומר לעכו"ם והובא במג"א (רסא, ו), כך חלה דנשים זהירות בה יותר, והיא משלשה מצות שלהם. ואף שהמג"א (שם, ב) כתב דגם להפריש חלה אסור בין השמשות. ולולא שאיני כדאי, הייתי אומר דדוקא לעשר אסור בשבת, משום דמעשר אינו שכיח האידנא. ועל כל פנים לא מקרי צורך כל כך, אבל להפריש חלה, ודאי מותר, דלצורך מצוה לא גזרו בין השמשות. ואין לך צורך מצוה גדול מזה. ואף דיכול לאכול ומפריש אח"כ, שמא ישכח מלשייר. וגם הנשים מחשבין אותו למצוה גדולה להפריש חלה בערב שבת. עכ"פ יהיה איך שיהי בקבלה שבת ודאי נראה לי דמותר, דלא גזרו רק על לילה ידוע וניכר ודו"ק.

זיו ההיכל - פקודת משה

ממרחן רבינו הגה"צ גאב"ד נוה אחיעזר זצ"ל

התורה, הם בעצמם "יעשו" את הדברים התורה והמצווה, ואז הם יישמו סמל ודוגמא מבלי שיצטרכו לנקוט בשיטת הגבורה של השמעת דברי תוכחה, מאחר שבעצם עשייתם יישמו כסמל והמעשים יבואו במקום דברים, ודו"ק.

ובאופן אחר יל"פ עפ"י הקדמה מדברי כ"ק אאזמו"ר הנ"ל בספרו **"קרן ישיעי"** בפרשת תזריע בפתחה לדרשה, שמפרש את הפסוק וידבר ה' אל משה לאמור דבר אל בני ישראל, דהכונה "דהנה מי שרוצה לומר דברי תורה ברבים צריך מאד לחוש לנפשו שלא יצא שכרו בהפסדו, כי ח"ו יוכל לבוא עי"ז לידי גאות והתנשאות, כי הוא עומד בראש ואומר דברי תורה וכל העם שומעין לו, ואז נוה לו שלא לומר כי תועבת ה' כל גבה לב, וכל מי שיש בו גסות הרוח אין אני והוא יכולין לדור במדור א', וכל המתגאה דוחק ח"ו רגלי השכינה, וא"כ העיקר חסר מן הספר, ולזאת צריך זהירות יתרה שלא יבוא לידי גאות ע"ז אמירת דברי תורה ברבים, וממילא היה מן הראוי להיות האדם נשמר שלא לומר דברי תורה ברבים, אולם יש עצה לזה עפ"י שמצינו גבי משה רבנו ע"ה שאמר להם לישראל ב' ויקרא, שאמר לו הקב"ה צא ואמור להם דברי כבושין בשבילכם הוא נדבר עמי, שהרי כל ל"ח שנה שהיו ישראל כמנודים לא נדבר עמי, עי"ש, נמצא דכל מי שזכוה הש"ת ויכול לומר דברי תורה ברבים צריך שידע בלבו שאין הזכות שלו רק הכל בזכות הצבור שרוצים לשמוע, וא"כ אין לו במה להתגאות. ובזה יל"פ הפסוק, בשרתי צדק בקהל רב, היינו מה שאני מבשר דברי תורה ברבים ואף שאיני כדאי לזה, אין זה משלי רק בקהל רב, בזכות השומעים וממילא אין לחוש שמא אבוא לידי גאווה, וע"כ שפתי לא אכלה, כי הדברי תורה, ה' אתה ידעת שאינו משלי, ורק ה' יתן חכמה בפי בזכות השומעים, עכ"ל, עי"ש בארוכה. ועפ"י יל"פ הסמיכות של סיום פ' תשא, שם כתוב ומשה לא ידע כי קרן אור פניו, כי הוא בעצמו לא הרגיש שום גדלות בלבו, אולם הקהל הקדוש ראו, וראו בני ישראל את פני משה כי קרן אור פני משה, אבל משה רבנו ע"ה להבליט שאין זה בזכותו רק בזכות העם כנ"ל בשבילכם נדבר עמי, וע"כ והשיב משה את המסווה על פניו עד בואו לדבר אתו, כדי לרמז שרק בזכות בני ישראל נדבר אתו השם ורק בזכותם קרנו אור פניו, וע"כ ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, זכה להקהיל קהילות, ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם, שהודיע למנהיגי העם שגם הם ינהגו ככה כאשר יקהילו קהילות לומר דברי תורה ברבים, ושידעו בנפשם שכל זה הוא רק בזכות הצבור וק"ל.

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם. המפרשים מקשים אם זה קאי על מצוות שבת, למה נקט קרא לשון לעשות אותם, הלא מצוות שבת בשב ואל תעשה, ועי' **באוה"ה הקדוש. והבעה"ט** דורש סמוכין מסוף פרשת תשא, שכתוב שקרן אור פני משה, עי"ש.

ונל"פ עפ"י דקני אאזמו"ר **הגה"צ מוה"ר ישיעי קליינמאן זצ"ל**, שבמוצש"ק זה, כ"ח אדר א', חל יום פטירתו שכתב בספרו **"קרן ישיעי"** וזכיתי גם לשמוע דבר זה מפ"ק, לפרש הפסוק: לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך, עפ"י דרבנו הקדוש בעל **נועם אלימלך**, שיש שני סוגי צדיק, האחד אשר עומד בשער ומוכיח את העם ללכת בדרכי התורה והמצוה, אולם צדיק כזה מההכרח שיבוא בריב עם קהל שומעי תוכחתו, הסוג השני של צדיק שאינו מוכיח רק בהתנהגותו הקדושה הוא משמש סמל ודוגמא לחיים קדושים וטהורים, ועצם התנהגותו משפיע לטובה על הצבור. והנה ידוע שאברהם אע"ה היה מגייר גרים ופרסם את אלקותו יתברך, אבל היות שאברהם אבינו היה ממדת החסד לאברהם, ברור שלא יכל לנקוט צדיק דרכו בדרך התוכחה המגולה שזה משורש הגבורה, וע"כ התנהג בקדושה שלא יצטרך להשתמש בדברי תוכחה, רק שהוא בעצמו יישמש סמל ודוגמא, אבל כל זה היה טוב כל עוד אברהם ישב בביתו ועיר מולדתו מקום שכל אחד הכיר, וע"כ חשש אברהם לצאת מארצו, שמא יצטרך לשנות דרכו בקדוש ולהתחיל בדברי תוכחה, דבר שהיה משנה ח"ו את מדתו מחסד לגבורה, וע"כ הבטיחו הקב"ה, לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר "אראך", שגם במקום החדש שהוא יצא לא יצטרך לשנות את שיטתו, רק עיקר עבודתו תהיה ע"י זה שיראו אותו את אברהם, וזה ישפיע לטובה על הצבור ללכת בדרכו בקדוש, עכדפח"ח.

ועפ"י י"ל שגם כאן הכוונה, שראו בני ישראל אצל משה כי קרן אור פניו, שבהתנהגותו בקדוש הפך משה רבנו ע"ה לסמל ודוגמא, וע"כ ויקהל משה את כל עדת בני, שכל בני ישראל נקהלו אל משה אשר ממנו יצאה אורה כנ"ל, וע"כ גם משה הדרין אותם ובעיקר את מנהיגי העם, ויאמר אליהם אלה "הדברים" אשר צוה ה' "לעשות אותם", שגם הם ינהגו ככה שבמקום דברים דברי מוסר ותוכחה כדי להורות לעם השם את אור

מזל טוב וגדא יאה

הגנו בזאת לשגר ברכותינו המאליפות למע"כ ידידנו היקר מחשובי מתפללי ביהמ"ד

הרב ר' אהרן אדל שליט"א

לרגל שמחת נישואי הבן עב"ג בשעט"מ ובמז"ט

יהי רצון שיזכו לדורות ישרים ומבורכים ולבניו עדי עד ויזכו לראות מכל יצ"ח רוב נחת דקדושה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, אכ"ר.
מתפללי ביהמ"ד מערכת "נוה ההיכל"

פתרון החידה השבועית (כי תשא) =

בשני מקומות בתורה מופיע **רוח אלקים**. ו**רוח אלקים** מרחפת על פני המים... ויהי בוקר יום **אחד** (בראשית א, ב-ה). ובפרשתנו (שמות לא, ג) ואמלא אתו **רוח אלקים**. © כל הזכויות שמורות

חידה לפרשת השבוע
אותה רוח שמופיעה
ביום אחד מופיעה גם
בפרשתנו.

גמ"ח כלי עבודה "אביה" (שיכון ו) טלפון: 03-6780673 או 054-2149883 (שלמה)

**רוב כלי העבודה: פטישון, רתכת, דיסק, מקדחות, מברגות, קונגו, וכיו"ב
חדש! מכשיר היתוך לקרמיקה ויעוץ וליזוי מקצועי חינם!**